

Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΚΑΙ Η ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΜΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΥΠΟ ΤΟΥ κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΔΑΜΑΛΑ

Ἡ ἔναρξις τῆς σειρᾶς τῶν «Διαλέξεων τῆς Τετάρτης» τῆς Ἀνωτέρας Σχολῆς Βιομηχανικῶν Σπουδῶν διὰ τὸ Ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1953—1954 ἐγένετο τὴν 25-11-53 μὲ τὴν ὁμιλίαν τοῦ διαπρεποῦς οικονομολόγου καὶ τ. Γεν. Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ κ. **Β. Δαμαλά** «ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς διεθνοῦς οικονομίας καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς διδαγμάτων» διὰ τὴν κριτικὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς. Τὸ κείμενον τῆς τῶσον ἐνδιαφερούσης ὁμιλίας ταύτης παραθέτομεν κατωτέρω.

1. Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ

Μετὰ τὴν ἀναπροσαρμογὴν τῆς τιμῆς τοῦ συναλλάγματος, ἣτις ἔλαβε χώραν τὴν 9ην Ἀπριλίου ἐ.ε., ἐθεωρήθη σκόπιμος ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν εἰσαγωγῶν. Οὕτω, ἀπὸ μηνῶν ἤδη, ἡ χώρα μας εὐρίσκεται ὑπὸ καθεστῶς πλήρους ἐλευθερίας τῶν εἰσαγωγῶν καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς δὲν ἀκούονται παράπονα. Εἰκάζεται ὅθεν ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο ἐπέφερε μᾶλλον καλὰ ἀποτελέσματα. Ἀσφαλῶς, οὐδεὶς πρόκειται νὰ λυπηθῇ διὰ τὴν κατάργησιν τοῦ συστήματος τῶν ἀδειῶν εἰσαγωγῆς καὶ τοῦ ἐντόνου κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ εἰς τὰ τῆς λειτουργίας τοῦ ἐμπορίου. Ἡ πείρα ἀπέδειξεν ὅτι ἡ κρατικὴ παρέμβασις εἰς τὰ τῆς οικονομίας προξενεῖ μεγίστην στρέβλωσιν τιμῶν καὶ ἐπιφέρει γενικὴν διαταραχὴν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ὅλης καταστάσεως. Ὅταν μάλιστα δὲν ὑπάρχουν καὶ τὰ κατάλληλα ὄργανα, τότε ὁ παρεμβατισμὸς καταλήγει εἰς γενικὴν σύγχυσιν. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἡ ἐπίδρασις ἐνδὸς μέτρον δὲν πρόκειται νὰ κριθῇ μόνον ἐκ τῶν ἀμέσων ἀποτελεσμάτων, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα ἐὰν ἡ οἰκονομία μας τελικῶς θὰ ἀποκομίσῃ ὀφέλη ἐκ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν εἰσαγωγῶν, ἢ πρόκειται μελλοντικῶς νὰ διατρέξῃ κινδύνους. Ἐξεταστέον, δηλαδὴ, ἐὰν ἡ βασικὴ ἀνισορροπία τῆς ἑλληνικῆς οικονομίας ἐπιτρέπη τὴν ἐπιτυχῆ ἐφαρμογὴν τῶν κλασικῶν μεθόδων τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου.

Τὸ ἐρώτημα φαίνεται δεδικοιολογημένον, καθόσον ὅλα σχεδὸν τὰ Κράτη ἔχουν περιορισμοὺς εἰς τὰς εἰσαγωγὰς. Μεταξὺ τῶν Κρατῶν τῆς Εὐρώπης εἰδικότερον, ἡ μὲν Μεγάλη Βρεταννία, ἐπὶ παραδείγματι, προτίθεται νὰ ἀπελευθερώσῃ, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1954, τὰ 75% τῶν εἰσαγωγῶν τῆς, ἡ δὲ Γαλλία μόνον τὰ 20%. Ἐπὶ πλεόν, ἡ ὅλη ἐξέλιξις τῆς διεθνοῦς οικονομίας δὲν φαίνεται ὅτι εὐνοεῖ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Χωρὶς νὰ δικαιολογοῦνται φόβοι περὶ ἀμέσου προσεχοῦς οἰκονομικῆς κρίσεως, εἶναι γεγονός ὅτι ἡ προσφορὰ ἀγαθῶν τείνει νὰ ὑπερακοντίσῃ τὴν ζήτησιν. Διὰ πολλὰ μάλιστα γεωργικὰ προϊόντα παρατηρεῖται ἤδη δυσχέρεια εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν καὶ σχετικὴ πτώσις τιμῶν.

Ἐρευνητέον συνεπῶς ἐὰν, εἰς ἓν τοιοῦτον διεθνὲς πλαίσιον, ἡ ὀλικὴ ἀπελευθέρωσις τῶν εἰσαγωγῶν δύναται νὰ ἔχῃ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα διὰ τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν. Ἀναμφιβόλως, ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἡ σχέσις τιμῶν ἐσωτερικοῦ καὶ διεθνῶν τοιούτων εἶναι τοιαύτη ὥστε οὐδεμίαν ἀνησυχία δικαιολογεῖται. Δὲν εἶναι

δμως δυνατὸν τὸ κόστος τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς νὰ μείνῃ εἰς τὰ σημερινὰ ἐπίπεδα. Διάφοροι παράγοντες τοῦ κόστους ἐπιβαρύνονται, χρόνῳ σὺν τῷ χρόνῳ, μὲ τὰς νέας τιμὰς συναλλάγματος, θάσει δολλαρίου δραχ. 30 000. Ὑπάρχει ἐπίσης καὶ τὸ μέγα θέμα τῆς σχετικῆς ἀναπροσαρμογῆς τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων. Δὲν φαίνεται ὅτι εἶναι δυνατὴ ἢ ἐπὶ μακρὸν διατήρησις τοῦ σημερινοῦ ἐπιπέδου ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας. Τὰ ἡμερομίσθια ἦσαν χαμηλὰ καὶ πρὸ τῆς νομισματικῆς ἀναπροσαρμογῆς, κατόπιν δὲ ταύτης ἐγίναν ἀκόμη χαμηλότερα εἰς ἀγοραστικὴν δύναμιν, δηλαδὴ εἰς πραγματικὴν ἀξίαν. Ἐὰν ὅμως γίνῃ αὐξήσις τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας, τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς θὰ αὐξηθῇ καὶ τότε ἡ οἰκονομία μας θὰ ἀντιμετώπισῃ τὸν ἐπικίνδυνον ἀνταγωνισμόν τῶν ξένων προϊόντων.

Ἐὰν θεαίμως εἶχομεν εἰς χεῖρας μας ἓν κατάλληλον δασμολόγιον πρὸς ἀποτελεσματικὴν προστασίαν τῆς ἐθνικῆς μας παραγωγῆς, τότε θὰ ἦτο ἴσως δυνατὸν νὰ δεχθῶμεν τὸ καθεστῶς τῆς πλήρους ἐλευθερίας, ἀνευ σοβαρῶν ἀνησυχιῶν. Δυστυχῶς, ὡς εἶναι γνωστόν, τὸ δασμολόγιόν μας εἶναι πεπαλαιωμένον καὶ πλεῖστοι κλάδοι τῆς ἐθνικῆς μας παραγωγῆς μένουν ἀκάλυπτοι. Προκειμένου μάλιστα περὶ τῆς βιομηχανίας μας, πρέπει νὰ καταβάλωμεν κάθε προσοχὴν πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς καὶ νὰ τὴν διαφυλάξωμεν ὡς κόρην τοῦ ὄφθαλμοῦ μας ἀπὸ τοῦ ἐπικινδύνου διεθνoῦς ἀνταγωνισμοῦ. Ὑπάρχει ὅμως καὶ τὸ θέμα τῶν συναλλαγματικῶν μας πόρων. Ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας καὶ ὅταν ἡ μελλοντικὴ ἐξισορρόπησις τῶν ἐξωτερικῶν μας λογαριασμῶν φαίνεται προβληματικὴ, ἢ ἀθρόα εἰσαγωγὴ εἰδῶν πολυτελείας ἀποτελεῖ μᾶλλον παραφονίαν. Δὲν πρέπει ἐπίσης νὰ παραγνωρίζωμεν τὸ θέμα τῆς δυνατότητος διαπραγματεύσεων διὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν ἐξαγωγίμων προϊόντων μας. Πράγματι, ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν εἰσαγωγῶν μᾶς στερεῖ ἐνὸς σοβαροῦ μέσου διευκολύνσεως τῶν ἐξαγωγῶν μας. Τὰ ἐξαγωγίμα προϊόντα μας εἶναι εὐπαθῆ καὶ ἀνήκουν κατὰ κανόνα εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν εἰδῶν ἡμιπολυτελείας. Μόνον δὲ διὰ τῶν διμερῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων δυνάμεθα νὰ τοποθετήσωμεν ταῦτα ἀποτελεσματικῶς εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ὁ πειραματισμὸς τῆς ἀπελευθερώσεως, ἄλλωστε, ἐγένετο ἤδη ὑπὸ ἄλλων χωρῶν καὶ τὰ ἀποτελέσματα δὲν ἦσαν οὐδόλως ἱκανοποιητικὰ. Τὸ παράδειγμα τῆς Τουρκίας, τῆς ὁποίας ἡ οἰκονομία ἐδοκίμασε κλονισμόν λόγῳ τῆς ἐπιχειρηθείσης ἀπελευθερώσεως, εἶναι λίαν χαρακτηριστικόν. Συντόμως ἡ Τουρκία ἠναγκάσθη νὰ ἀναθεωρήσῃ τὴν πολιτικὴν τῆς ἀπελευθερώσεως, σήμερον δὲ ἀκολουθεῖ πολιτικὴν ἐξαιρετικῶς ἐπιφυλακτικὴν ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ. Καὶ εἰς τὴν χώραν μας, ἐδοκίμασαμεν εἰς τὸ παρελθόν τὴν μέθοδον τῆς ἀπελευθερώσεως, κατὰ τὸ 1946 καὶ κατὰ τὸ 1950, τὰ δὲ ἀποτελέσματα ἦσαν ἄκρως δυσμενῆ ἐπὶ τῆς οἰκονομίας μας.

Ἀναμφιβόλως, ἄλλη εἶναι σήμερον ἡ κατάστασις τῆς οἰκονομίας μας καὶ ἄλλη ἦτο κατὰ τὸ 1946 καὶ τὸ 1950. Ἐπίσης διάφορος εἶναι ἡ σχέσις τιμῶν ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ μετὰ τὴν ὑποτίμησιν τῆς δραχμῆς κατὰ 50 %. Ἐπαναλαμβάνομεν, ὅμως, ὅτι ἡ διαφορά μετὰ τὸ ἐπιπέδον τιμῶν ἐσωτερικοῦ καὶ διεθνῶν τοιοῦτων, χρόνῳ σὺν τῷ χρόνῳ, θὰ ἐξελιχθῇ δυσμενῶς διὰ τὴν ἐγχωρίαν παραγωγὴν. Ἐπὶ πλέον, δεδομένου ὅτι εἰς τὴν χώραν μας ἀντιμετωπίζομεν σοβαρὸν πρόβλημα ἀνεργίας καὶ ὑποαπασχολήσεως, τὸ δὲ πληθυσμικὸν πρόβλημα δξύνεται συνεχῶς, εἴμεθα ὑπόχρεοι ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ σκεφθῶμεν σοβαρῶς διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας μας καὶ τὴν αὐξήσιν τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς. Δὲν φαίνε-

ται δὲ ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχωμεν ἀνάπτυξιν τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς ἄνευ μιᾶς ληλογοισμένης προστασίας. Ἡ προστασία διὰ τὴν Ἑλληνικὴν οἰκονομίαν εἶναι μέσον ἀπαραίτητον. Ὡς ἐκ τῆς φύσεώς τῆς ἡ Ἑλληνικὴ οἰκονομία δὲν δύναται νὰ ζήσῃ καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ ἄνευ προστατευτικῶν μέτρων. Πρόκειται περὶ μιᾶς ὀργανικῆς ἀνάγκης τὴν ὁποίαν δὲν δυνάμεθα νὰ παραβλέψωμεν. Ἡ ὑπαρξὶς τῆς ἀνάγκης ταύτης καταφαίνεται σαφῶς, ἐὰν παρακολουθῶμεν τὴν ἐξέλιξιν τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας καὶ ἀναζητήσωμεν τὴν ἐξήγησιν τῶν αἰτίων διὰ τοὺς ὑφισταμένους περιορισμοὺς εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον. Ἐχομεν ὅθεν πρὸ ἡμῶν τὸ μέγα θέμα τῆς ἐξελίξεως τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας. Τὴν μεγάλην διαμάχην μεταξὺ προστατευτισμοῦ καὶ ἐλευθερίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Τὰς συνεχεῖς προσπάθειάς τῶν Κρατῶν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου, τοῦ μεγάλου αὐτοῦ δεσμώτου, ὅστις παρ' ὅλας τὰς προσπάθειάς δὲν φαίνεται ὅτι πρόκειται νὰ ἀπελευθερωθῇ συντόμως.

2. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΔΡΑΣΙΝ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΚΡΑΤΙΣΜΟΥ

Μία μεγάλη φάσις τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας εἶναι ἡ περίοδος τοῦ ἐμποριοκρατισμοῦ. Ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος μέχρι τῶν μέσων, περίπου, τοῦ 18ου, αἱ ἀντιλήψεις τῶν ἐμποριοκρατῶν ἔτυχον πλήρους ἐφαρμογῆς ἐπὶ τῆς ἐμπορικῆς καὶ οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῶν διαφόρων κρατῶν. Τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς πολιτικῆς ταύτης δύναται νὰ συνοφισθοῦν ὡς ἀκολούθως :

Ἀπεδίδοτο μεγίστη σημασία εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον καὶ συνεδέετο τοῦτο μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Κράτους. Ἐὰν λάθωμεν ὑπὸ σημείωσιν ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν διαφόρων Κρατῶν δὲν ἦσαν ἄρισται καὶ οἱ πόλεμοι ἦσαν συχνοί, δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν εὐκόλως τὴν γενικὴν προσπάθειαν αὐξήσεως τῆς δυνάμεως τοῦ Κράτους.

Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο κατεβάλλετο μεγίστη προσπάθεια αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ πραγματοποιήσεως ἐνὸς ἐνεργητικοῦ ἰσοζυγίου εἰς τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς. Τὸ ἐνεργητικὸν ὑπόλοιπον ἐπὶ τῶν διεθνῶν συναλλαγῶν ἔδιδε τὴν δυνατότητα αὐξήσεως τῶν ἀποθεμάτων τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ὑπεργραμμίζετο τὸ γεγονός ὅτι, διὰ μίαν χώραν ἄνευ ὀρυχείων, ὁ χρυσοῦς καὶ ὁ ἄργυρος ἦτο ἀπαραίτητον νὰ ἀποκτηθοῦν διὰ τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Κατὰ συνέπειαν, ἐλαμβάνοντο μέτρα ρυθμίσεως τὸσον τῶν εἰσαγωγῶν ὅσον καὶ τῶν ἐξαγωγῶν. Οὕτω, ἀπηγορεύετο ἡ ἐξαγωγή ὀρισμένων πρώτων ὑλών, ἐφόσον αὗται ἦσαν ἀπαραίτητοι διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας. Ἐπεβάλλετο, ἐπίσης, αὐστηρὸς ἔλεγχος ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν.

Κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἐμποριοκρατῶν, ἦτο προτιμότερον νὰ ἀγορασθῇ ἐν ἐγχώριον προϊόν, εἰς τιμὴν διπλασίαν ἀκόμη τοῦ ξένου. Διὰ τῆς ἀγορᾶς τοῦ ἐγχωρίου προϊόντος, ἔλεγον, τὸ χρῆμα ἔμενεν ἐντὸς τῆς χώρας. Ἀντιθέτως, εἰς περίπτωσιν ἀγορᾶς ξένου ἀγαθοῦ, τὸ χρῆμα ἐξήγετο εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἡ ἀποφῆς αὕτη δίδει μίαν ἰδέαν τῆς μεγίστης σημασίας ἣτις ἀπεδίδοτο εἰς τὸ νόμισμα, δηλαδή τὰ πολύτιμα μέταλλα. Ἴδου ἐπὶ παραδειγματι πῶς ἐκφράζεται εἰς ἐκ τῶν ἐμποριοκρατῶν, ὁ Α. Serra, διὰ τὰ πολύτιμα μέταλλα : «Πόσον σπουδαῖον εἶναι διὰ τὸν λαὸν καὶ τὸν Βασιλέα, τὸ νὰ ἀφθονῇ ἐντὸς τῆς χώρας ὁ χρυσοῦς καὶ ὁ ἄργυρος καὶ ποῖα εἶναι τὰ ἐξ αὐτῶν μεγάλα πλεονεκτήματα δὲν πρόκειται

νὰ τὸ ἐξετάσω. Οὕτε πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ζήμια ἐν τῆς ἐλλείψεως αὐτῶν. Κατὰ τὴν ἀντιλήψιν μου τοῦτο εἶναι ἀντιληπτὸν παρ' ἐνὸς ἐκάστου, ἐὰν μὴ ἐπακρίθῳς, τουλάχιστον κάπως ἀορίστως».

Εἶναι γεγονός ὅτι λόγῳ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐμποριοκρατικῶν ἀντιλήψεων, αἵτινες εἶχον σχετικὰ παραλλαγὰς ἀναλόγως τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν ἐκάστης χώρας, ἡ διεθνὴς οἰκονομία ἐξεκρίσθη ἐν μέσῳ δυσχερειῶν καὶ μὲ ἐκδήλους σκληροὺς ἀγῶνας. Ἡ αὐστηρὰ ρυθμίσις τῶν εισαγωγῶν, ὡς καὶ πλείστων εἰδῶν κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν, ἐπιπροσθέτως δὲ ἡ διαρκὴς προσπάθεια αὐξήσεως τῶν ἀποθεμάτων τῶν πολυτίμων μετάλλων, ἀπετέλουν σοβαρὰ ἐμπόδια διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου.

3. ΤΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΕΜΠΟΡΙΟΝ — ΑΝΤΙΔΡΑΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΚΡΑΤΙΣΜΟΥ

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἐμποριοκρατικῶν ἀντιλήψεων, ἐξεδηλοῦτο μία σχετικὴ ἀντίδρασις καὶ ἠκούοντο ἐπικρίσεις κατὰ τῆς πολιτικῆς τῶν πολλαπλῶν ρυθμίσεων καὶ τῶν περιορισμῶν εἰς τὰς διεθνεῖς συναλλαγὰς. Ἡ ἀντίδρασις ὅμως ἔλαβε μορφήν συστηματικὴν περὶ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος. Τὴν μάχην κατὰ τῶν ἐμποριοκρατῶν ἔδωκεν ὁ Ἀδὰμ Σμιθ, ἐν ἔτει 1776, διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ περιφήμου ἔργου του: «*Ὁ πλοῦτος τῶν ἐθνῶν*». Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ὁ Σμιθ, ὁ ἐπικληθεὶς καὶ πατὴρ τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας, παρουσίασε μίαν αὐστηροτάτην κριτικὴν τῶν ἐμποριοκρατικῶν ἀντιλήψεων. Κατὰ τὸν Σμιθ, πρέπει τὸ πᾶν νὰ ἐμπιστευθῶμεν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐλευθερίαν, διότι ὑπάρχει μία ἀόρατος χεὶρ ἣτις ὁδηγεῖ τοὺς ἀνθρώπους, ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς ἐλευθερίας, εἰς τὴν ἐξυτηρέτησιν τοῦ γενικοῦ καλοῦ. Κάθε χώρα δύναται, μετὰ πεποιθήσεως, νὰ ἐμπιστευθῇ τὰ συμφέροντά της εἰς τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον. Διὰ τῆς πολιτικῆς ταύτης ἐπιτυχάνεται καταμερισμὸς τῶν ἔργων καὶ εἰδίκευσις εἰς τὴν παραγωγὴν, οὕτω δὲ πραγματοποιεῖται μεγίστη αὐξήσις τῆς παραγωγῆς τῶν ἀγαθῶν. Εἰς οἰκογενειάρχῃς, λέγει ὁ Σμιθ, δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ κατασκευάσῃ εἰς τὴν οἰκίαν του ἐν ἀγαθῶν, ἐὰν ὑπάρχῃ ἡ δυνατότης νὰ προμηθευθῇ τοῦτο εἰς τὴν ἀγορὰν εἰς τιμὴν εὐθηνωτέραν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι λογικὸν καὶ σοφὸν διὰ τὸν οἰκογενειάρχῃν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπερισκεψία διὰ μίαν μεγάλην χώραν.

Ἐπειδὴ ὅμως ἐκ μέρους τῶν ἐμποριοκρατῶν ἀπεδόθη μεγίστη σημασία εἰς τὰ πολυτίμα μέταλλα, ἡ κριτικὴ τοῦ Σμιθ συγκεντρῶται, κυρίως, ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ. Κατὰ τὸν Σμιθ, τὰ πολυτίμα μέταλλα δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ ἀγαθὰ, ὡς ὅλα τὰ ἄλλα ἐμπορεύματα. Χάρις εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου, μία χώρα δύναται εὐκόλως νὰ προμηθευθῇ ἅπαντα τὰ ἀπαραίτητα ἀγαθὰ. Τὸ ἴδιον θὰ συμβῇ καὶ μὲ τὰ πολυτίμα μέταλλα, κακῶς δὲ καὶ ἀδικαιολογήτως ἀνησυχεῖ ἡ κυβέρνησις καὶ ἀποδίδει σημασίαν εἰς τὰ ἀποθέματα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἀκόμη ἤθελε παρυσιασθῇ ἔλλειψις ἐξ αὐτῶν, ἀσφαλῶς θὰ εὑρεθῇ ἐν ὑποκατάστατον. Τελικῶς, τὸ χαρτονόμισμα δύναται ἀποτελεσματικῶς νὰ ἀντικαταστήσῃ τὰ πολυτίμα μέταλλα. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο, συνεχίζων ὁ Ἀδὰμ Σμιθ τὴν κριτικὴν του, καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις εἶναι τελειῶς ἄσκοπος ἡ προσπάθεια τῆς Κυβερνήσεως πρὸς αὐξήσιν τοῦ ὑπάρχοντος ἐντὸς τῆς χώρας ἀποθέματος χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ἐπειδὴ, μάλιστα, ἀπεδίδετο, συνήθως, μεγάλη σημασία εἰς τὰ πολυτίμα μέταλλα ὡς μέσα διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου, ὁ Σμιθ

προσθέτει ότι, πρὸς διατήρησιν καὶ διατροφήν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου, ἀπαιτοῦνται ἀγαθὰ καὶ ὄχι χρυσὸς καὶ ἄργυρος. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατάστασιν τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, κατὰ τὸν Σμίθ, δὲν πρέπει νὰ ἀποδίδηται σημασία, διότι ἡ ἐκτίμησις τῆς ἀξίας τῶν ἐμπορευμάτων εἰς τὰ τελωνεῖα γίνεται κατὰ τρόπον ὄλων ἐσφαλμένον.

Διὰ τῆς ὅλης κριτικῆς τοῦ ὁ Σμίθ λαμβάνει θέσιν τελείως ἀντίθετον τῶν ἐμποριοκρατῶν, ἐν σχέσει μὲ τὰ πολυτίμα μέταλλα. Μετὰ τὴν πρώτην ἀντίδρασιν τοῦ Σμίθ κατὰ τῶν ἐμποριοκρατῶν τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον εὔρεν καὶ ἄλλους ὑπερασπιστάς. Κυρίως πρέπει νὰ μνημονευθῇ ὁ Δαβίδ Ρικάρντο, ὅστις κατὰ τὸ τέλος τοῦ 18ου αἰῶνος ἐμελέτησε τὸ ἔργον τοῦ Σμίθ καὶ συνεκέντρωσε τὴν προσοχὴν τοῦ εἰς τὸ πρόβλημα τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Ἀπὸ τοῦ 1810 καὶ ἐντεύθεν, ὁ Ρικάρντο ἐδημοσίευσε σειρὰν οἰκονομικῶν ἔργων καὶ διευτύπωσε πρῶτος τὴν περίφημον θεωρίαν τοῦ συγκριτικοῦ κόστους, ἣτις ἀποτελεῖ καὶ σήμερον ἀκόμη τὴν βάσιν τῆς θεωρίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Ἡ θεωρία αὕτη, ἐπεξεργασθεῖσα καὶ συμπληρωθεῖσα μετέπειτα παρὰ σειρᾶς οἰκονομολόγων, ἀπετέλεσε τὴν βάσιν ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστηρίχθησαν οἱ κλασικοὶ καὶ οἱ νεοκλασικοὶ οἰκονομολογοὶ διὰ νὰ ὑποστηρίξουν σθεναρῶς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου καὶ νὰ ἐπικρίνουν τὸν προστατευτισμόν. Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, ἣτις ἀποτελεῖ μέρος τῆς γενικωτέρας θεωρίας τῶν οἰκονομικῶν αὐτοματισμῶν, ὁ μηχανισμὸς τῶν τιμῶν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν οἰκονομικὴν ἰσορροπίαν καὶ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸ συμφέρον τῶν ἀτόμων, ὡς καὶ τῶν διαφόρων χωρῶν. Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου, ἀρκεῖ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἐλευθερία εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον καὶ ἐλευθερία κινήσεως εἰς ὄλους τοὺς συντελεστάς τῆς παραγωγῆς. Ἐὰν ὁ μηχανισμὸς τῶν τιμῶν, χάρις εἰς τὴν ἐλευθερίαν, λειτουργήσῃ ἀπροσκόπτως, τότε κάθε χώρα θὰ εἰδικοποιηθῇ εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν ἀγαθῶν διὰ τὰ ὁποῖα παρουσιάζει σχετικὴν ὑπεροχὴν. Εἰς τὴν παραγωγὴν δηλαδὴ τῶν ἀγαθῶν ἢ ὁποῖα δύναται νὰ συντελεσθῇ μὲ μικρότερον κόστος. Οὕτω, τὰ ἀγαθὰ θὰ παράγονται ὑπὸ τὰς εὐνοϊκωτέρας συνθήκας καὶ θὰ προσφέρονται εἰς τὴν πλέον χαμηλὴν τιμὴν, πρὸς καλύτεραν ἐξυπηρέτησιν τῆς καταναλώσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξοικονόμησιν τῶν μέσων πληρωμῆς, τοῦ ἀπαραιτήτου συν-ἀλλάγματος, αὕτη ἐξασφαλίζεται, κατὰ τοὺς ὁπαδοὺς τῆς θεωρίας, εὐκόλως καὶ αὐτομάτως. Ἐὰν, ἐπὶ παραδείγματι, μία χώρα παρουσιάσῃ ὑπόλοιπον παθητικῶν αὐτομάτων εἰς τὰς ἐξωτερικὰς τῆς συναλλαγὰς καὶ διαθέσῃ μέρος τῶν νομισματικῶν τῆς ἀποθεμάτων διὰ πληρωμᾶς εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τότε θὰ ἐκδηλωθῇ τάσις πτώσεως τιμῶν ἐσωτερικοῦ, ἣτις θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αὐξήσιν τῶν ἐξαγωγῶν καὶ τὴν μείωσιν τῶν εἰσαγωγῶν. Ἡ ἀντίθετος κατάστασις θὰ ἐκδηλωθῇ εἰς τὴν χώραν ἣτις θὰ πραγματοποιήσῃ ἐνεργητικὸν ὑπόλοιπον ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς συναλλαγῶν καὶ θὰ αὐξήσῃ τὰ νομισματικὰ τῆς ἀποθέματα. Εἰς τὴν χώραν ταύτην θὰ ἐκδηλωθῇ ἄνοδος τιμῶν, ἣτις θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αὐξήσιν τῶν εἰσαγωγῶν καὶ τὴν μείωσιν τῶν ἐξαγωγῶν. Χάρις εἰς τὸν μηχανισμόν τούτον, ὅστις ἔχει ὡς βάσιν τὴν ποσοτικὴν θεωρίαν τοῦ χρήματος καὶ ὁμοιάζει μὲ τὸν νόμον τῶν συγκοινωνούντων ἀγγείων, θεωρεῖται δυνατὴ ἡ οἰκονομικὴ ἐξισορρόπησις εἰς ὄλους τὰς περιπτώσεις. Ἐὰν τὸ νόμισμα δὲν βασίζεται ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ κανόνος, τότε πρέπει, κατὰ τοὺς ὁπαδοὺς τῆς θεωρίας ταύτης, νὰ ἀφεθῇ ἡ τιμὴ τοῦ συναλλάγματος νὰ

διακυμανθή ελευθέρως, μέχρις ότου εξευρεθῆ τὸ πρέπον ἐπίπεδον, ὅπερ θὰ ἐξασφαλίσῃ τόσον τὴν νομισματικὴν ὅσον καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἰσορροπίαν τῆς χώρας.

Αἱ ἀπόψεις τῶν ὁπαδῶν τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου καὶ ἐν γένει τῆς οἰκονομικῆς ἐλευθερίας εἶναι πλήρεις αἰσιοδοξίας. Αἱ ἀντιλήψεις αὗται ὑποστηρίζονται ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος μέχρι σήμερον μετὰ πραγματικῶ φανατισμοῦ. Πιστεύεται ὅτι οἱ οἰκονομικοὶ αὐτοματισμοὶ ἔχουν θαυμαστοποιητικὰς ἰκανότητας. Ὑποστηρίζεται, μάλιστα, ὅτι ἐὰν δὲν ἐπεκράτησαν αἱ ἀντιλήψεις περὶ ἐλευθερίας τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν μὴ κατανόησιν, ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων, τῶν μεγάλων ὠφελημάτων ἅτινα ἐξασφαλίζονται ἐκ τῆς πολιτικῆς ταύτης.

4. ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΙΣ

Αἱ ἀντιλήψεις τοῦ Σμίθ, τοῦ Ρικάρντο καὶ τῶν ἄλλων κλασικῶν, ἔτυχον μεγίστης ἀπηχήσεως εἰς τὴν Μεγάλην Βρεταννίαν. Μετὰ τὸ πέρασ τῆς περιόδου τῶν πολέμων τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ 1815 καὶ ἐντεῦθεν, εἰς τὴν Ἑγγυλίαν ἐξεδηλώθη μία πραγματικὴ σταυροφορία ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου. Συντόμως ἢ προσπάθεια ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου ἐκέρδισεν ἔδαφος, τελικῶς δὲ ἐσημείωσε πραγματικὸν θρίαμβον, ἐν ἔτει 1846, μὲ τὴν κατάργησιν τῆς προστασίας τῶν σιτηρῶν. Τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῶν νόμων περὶ προστασίας τῶν σιτηρῶν διεξήγαγε μία ὀργάνωσις ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας εὐρίσκετο ὁ R. Cobden. Αἱ ἄλλαι ὅμως χῶραι δὲν ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα τῆς Μεγάλης Βρεταννίας. Ἰδιαιτέρως αἱ Η.Π.Α. ἔδειξαν τελείαν ἀδιαφορίαν ἔναντι τῶν ἐπιχειρημάτων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου καὶ ἐφήρμοσαν πολιτικὴν προστατευτισμὸν, πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς τῶν καὶ εἰδικώτερον τῆς βιομηχανίας. Ἡ Γαλλία, ἐπίσης, ἔδεικνυεν ἰδιαιτέραν προτίμησιν πρὸς τὴν πολιτικὴν τοῦ προστατευτισμοῦ. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι διὰ τῆς ἐμπορικῆς συμβάσεως τοῦ 1860 μὲ τὴν Ἑγγυλίαν, ἡ Γαλλία ἐμετρίασεν ὀλίγον τὴν τελωνειακὴν τῆς προστασίαν, τὸ μέτρον ὅμως τοῦτο ἦτο τελείως προσωρινὸν χαρακτῆρος καὶ μετ' ὀλίγον ἐπεκράτησε πνεῦμα ἐντόνου προστατευτισμοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Γερμανίαν, ἡ ἀντίδρασις τοῦ F. List, μὲ τὴν θεωρίαν περὶ Ἑθνικῆς Οἰκονομίας, δὲν ἐπέτρεψε κἀν τὴν ἔναρξιν ἐφαρμογῆς τῶν ἀντιλήψεων περὶ ἐλευθερίας τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου.

Ἐὰν παρακολουθήσωμεν, ἐν τῇ συνόλῳ, τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς τῶν διαφόρων χωρῶν, διαπιστοῦμεν ὅτι περὶ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ συγκεκριμένως μεταξὺ 1840 καὶ 1870, ὁ προστατευτισμὸς παρουσιάζει μίαν σχετικὴν ὑποχώρησιν καὶ τὸ διεθνὲς ἐμπόριον κινεῖται ὀλίγον ἐλευθέρως. Ἀπὸ τοῦ 1870 ὅμως καὶ ἐντεῦθεν, ἡ ἐλευθερία τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου ὑποχωρεῖ καὶ σημειοῦται μία συνεχὴς ἄνοδος τοῦ προστατευτισμοῦ. Ὑπὸ καθεστῶς ἐνὸς συνεχῶς ἐντεινομένου προστατευτισμοῦ ἔζησεν ἡ διεθνὴς οἰκονομία ἀπὸ τοῦ 1870 μέχρι τοῦ 1914, ἔτους ἐκρήξεως τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου.

5. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΔΥΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, τὸ διεθνὲς ἐμπόριον ὑπέστη μεγίστην διαταραχὴν. Τὰ νομίματα, ἐπίσης, πλείστον χωρῶν αἴτινες ἔλα-

τον μέρος εις τον πόλεμον προσεβλήθησαν υπό της γνωστής νόσου του πληθωρισμού και της άσταθείας. Συνεπώς, μετά τὸ πέρας του πολέμου, ἡ γενική προσοχή συνεκεντρώθη εις τὴν σταθεροποίησιν τῶν διαφόρων νομισμάτων και εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν διεθνῶν συναλλαγῶν.

Ἡ προσπάθεια ἀγορῶσεως τῆς διεθνούς οἰκονομίας ἀνελήφθη υπό τῆς Κοι. νωνίας τῶν Ἑθνῶν, ἣτις ἔθεσεν ὡς σκοπὸν τὴν σταθεροποίησιν τῶν διαφόρων νομισμάτων διὰ τῆς ἐπανόδου εἰς τὸν χρυσοῦν κανόνα, ὡς και τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ διεθνούς ἐμπορίου. Εἰς τὴν προσπάθειάν της ταύτην, ἡ Κ.Τ.Ε., ἐκτὸς τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συμβουλίου της και τῶν Ἐμπειρογνομόνων της, παρεσκεύασε και συνεκάλεσε σειρὰν διεθνῶν συνδιασκέψεων. Ἡ πρώτη τούτων συνήλθεν εἰς τὰς Βρυξέλλας ἐν ἔτει 1920. Αἱ ἀποφάσεις και συστάσεις τῆς συνδιασκέψεως ταύτης ἦσαν κατηγορηματικά :

Πρέπει νὰ ἀποκατασταθῇ ἀμέσως φιλικὴ συνεργασία μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν και νὰ καταστῇ ἀπεριόριστος ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν ἐμπορευμάτων.

Κάθε χώρα ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ προσπάθειαν πρὸς βαθμιαίαν ἀποκατάστασιν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἐμπορίου, ἣτις ὑπῆρχε πρὸ τοῦ πολέμου, καταργοῦσα τὰ τεχνικὰ ἐμπόδια και τὰς διακρίσεις ἐπὶ τῶν τιμῶν.

Ἡ δευτέρα διεθνῆς διάσκεψις συνήλθεν εἰς τὴν Γένουαν τὸ 1922. Ἐξηκολούθησεν ἡ ἰδίαν προσπάθεια ὑπὲρ τῆς ἀπελευθέρωσεως τοῦ διεθνούς ἐμπορίου και τῆς σταθεροποίησεως τῶν νομισμάτων. Ἐπειδὴ μάλιστα διεπιστώθη ὅτι, διὰ πολλὰς χώρας, ἡ ἐπάνοδος εἰς τὸν χρυσοῦν νομισματικὸν κανόνα παρουσίαζε δυσχερείαν, ἔθεωρήθη σκόπιμον νὰ εἰσαχθῇ τὸ σύστημα τοῦ συναλλαγματικοῦ κανόνος. Διὰ τοῦ συστήματος τούτου ἐπέρχεται οἰκονομία χρυσοῦ, διότι ὁ ἴδιος χρυσοδύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ πρὸς ἐκδοσιν διπλασίου και τριπλασίου χαρτονομίσματος.

Τρίτη διεθνῆς διάσκεψις, σημασίας μεγαλυτέρας τῶν δύο προηγουμένων, ἔλαβε χώραν ἐν Γενεύῃ κατὰ τὸ 1927. Ἡ οἰκονομικὴ αὕτη διάσκεψις προητοιμάσθη κατὰ τρόπον συστηματικὸν υπό τῆς Κ.Τ.Ε., δεδομένου ὅς ὅτι ἤδη ἡ σταθερότης τῶν διαφόρων νομισμάτων εἶχεν ἐξασφαλισθῇ, ὡς ἀντικειμενικὸς σκοπὸς ἐτέθη ἡ κατάργησις τῶν τελωνειακῶν φραγμῶν τοῦ διεθνούς ἐμπορίου. Διὰ τοῦτο εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς διασκέψεως δηλοῦται σαφῶς ὅτι ἤλθεν ἡ στιγμή νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὴν αὔξησιν τῶν τελωνειακῶν δασμῶν και νὰ ἀρχίσῃ ἀμέσως ἡ προσπάθεια πρὸς τὴν ἀντίθετον κατεύθυνσιν. Τὰ Κράτη ὀφείλουσαν νὰ λάβουν ἀμέσως μέτρα πρὸς κατάργησιν ἢ μείωσιν τῶν τελωνειακῶν δασμῶν, οἷτινες ἀποτελοῦσαν τὸ μείγστον ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ διεθνούς ἐμπορίου.

Μία τελευταία διεθνῆς οἰκονομικὴ διάσκεψις, πρὸ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, συνήλθεν εἰς τὸ Λονδῖνον ἐν ἔτει 1933. Σκοπὸς τῆς διασκέψεως ταύτης ἦτο ἡ νομισματικὴ και οἰκονομικὴ ἀναδιοργάνωσις τοῦ κόσμου. Αἱ ἀντιθέσεις ὅμως αἰτινες ἐξεδηλώθησαν ἦσαν τοιαύτης φύσεως, ὥστε αἱ ἐργασίαι διεκόπησαν, χωρὶς νὰ ἐξαχθοῦν συμπεράσματα και νὰ ληφθοῦν ἀποφάσεις.

6. Ἡ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΚΑΙ Ἡ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΣ

Ἐκ τῆς συντόμου ταύτης ἀνασκοπήσεως προκύπτει σαφῶς ὅτι ἡ ἀνθρωπίνην προσπάθειαν ἀπεδείχθη ἀνίκανος νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῶν διαφόρων Κρατῶν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὑπῆρχε μία ἀντίδρασις ἐκ μέρους τῆς οἰκο-

νομικῆς πραγματικότητος. Ἡ ἐμπορικὴ πολιτικὴ μιᾶς χώρας ἐκφράζει συνήθως μιαν ὀρισμένην κατάστασιν. Ἐς παρακολουθήσωμεν τὴν κατάστασιν ταύτην ἐκ τοῦ σύνεργου ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος. Ἡ πολιτικὴ τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου ἐφηρμόσθη ἐκ μέρους τῆς Μεγάλης Βρεταννίας διότι συνέφερε εἰς ταύτην. Ἡ Μεγάλη Βρεταννία, ὡς εἶναι γνωστόν, εὗρισκετο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς τεχνικῆς προόδου. Εἰς τὴν χώραν ταύτην ἔλαβε χώραν ἡ λεγομένη βιομηχανικὴ ἐπανάστασις. Εἶχεν, ἐπομένως, κάθε συμφέρον νὰ εἰσάγῃ ἐλευθέρως τρόφιμα καὶ πρώτας ὕλας καὶ νὰ τοποθετῇ τὰ βιομηχανικὰ της προϊόντα ἀνά τὸν κόσμον. Διὰ τοῦτο παρετηρήθη προσφῶς, ἐκ μέρους μερικῶν οικονομολόγων, ὅτι οἱ Ἕλληνοι, εἰς τὰ κιβώτια καὶ τὰ δέματα μὲ τὰ ὅποια ἀπεστέλλοντο τὰ βιομηχανικὰ των προϊόντα εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐτοποθέτου, ὡς δῶρον, καὶ μερικὰ ἀντίτυπα ἐκ τοῦ περιφύμμου ἔργου τοῦ Ἀδάμ Σμιθ. Εἶναι γεγονός μὴ ἐπιδεχόμενον ἀμφισβήτησιν ὅτι ἡ πολιτικὴ τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου ἐξυπηρετεῖ ἀποτελεσματικῶς τὰ συμφέροντα τῆς Μεγάλης Βρεταννίας.

Ἦτο, ἴσως, δυνατόν νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς γενικὴν κλίμακα ἡ πολιτικὴ τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου καὶ νὰ καταργηθῇ κάθε προστατευτισμός, ἐὰν δὲν ὑπῆρχον διάφορα ἐμπόδια, δύο ἐκ τῶν ὁποίων — τὰ πλέον σοβαρὰ — εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

Εἶναι πασιφανές ὅτι κάθε οἰκονομία ἔχει ἀνάγκη μιᾶς σχετικῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως. Καμμία χώρα δὲν δύναται νὰ ζήσῃ μόνον μὲ τὴν γεωργίαν. Δεδομένου ὅμως ὅτι ἡ Μεγάλη Βρεταννία πρώτη ἀνέπτυξεν ἀξιόλογον βιομηχανίαν, εἰς οὐδεμίαν ἄλλην χώραν ἦτο δυνατὴ ἡ δημιουργία βιομηχανίας, ἄνευ δασμολογικῆς προστασίας. Διὰ τοῦτο ἡ θεωρία τοῦ F. List, περὶ προστασίας τῆς εἰς παιδικὴν ἡλικίαν εὗρισκομένης βιομηχανίας, ἐγένετο γενικῶς ἀσπαστὴ καὶ ἐφηρμόσθη παρ' ὅλων τῶν χωρῶν.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ὅμως κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγένετο δεκτὴ ἡ θεωρία περὶ παιδικῆς ἡλικίας τῆς βιομηχανίας, ἡ κατάργησις τῆς προστασίας ἦτο ἀδύνατος. Ἡ βιομηχανία εἰς ὅλας τὰς χώρας, ἀπειλουμένη ὑπὸ τοῦ ξένου ἀνταγωνισμοῦ, μιμούμενὴ δὲ τὸ ὄραϊον φύλον, ἀποκρῦπει τὴν ἡλικίαν της καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι ἀκόμη νεαρὰ καὶ εἰς παιδικὴν κατάστασιν.

Ἐπάρχει ὅμως καὶ δευτερός λόγος, ὁ πλέον σοβαρός, συνεπειᾶ τοῦ ὁποῦο ὁ προστατευτισμός εἶναι τόσο ἰσχυρός. Ἡ διεθνῆς οἰκονομία, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς ἰδίως τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν, διέρχεται, ἀνὰ δεκαετίαν περίπου, κρίσεις ὑπερ-παραγωγῆς. Ἐπομένως, τὸ θέμα τῆς προστασίας τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς συνδέεται στενῶτα μὲ τὴν προσπάθειαν διαθέσεως τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει δυσχέρεια διαθέσεως τῶν ἐγχωρίων προϊόντων, κάθε χώρα προσπαθεῖ μὲ κάθε μέσον νὰ αὐξήσῃ τὰς ἐξαγωγὰς της καὶ νὰ περικόψῃ τὰς εἰσαγωγὰς της. Δὲν εἶναι, ἐπομένως, ἀπορίας ἄξιον διατὶ ἀποτυγχάνουν αἱ διεθνεῖς διασκέψεις αἰτινες θέτουσι ὡς σκοπὸν τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου καὶ τὴν κατάργησιν τῶν περιοριστικῶν μέτρων.

Εἰς τὴν οἰκονομικὴν διάσκεψιν τῆς Γενεύης, ἥτις ἀκριβῶς ἐκλήθη ἵνα ἀντιδράσῃ ἐναντίον τοῦ προστατευτισμοῦ, ἐσχολιάσθησαν στατιστικὰ στοιχεῖα ἐκ τῶν ὁποίων ἀπεδείκνυτο ὅτι ἐν ἔτει 1925 ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς παρουσίασεν αὐξήσιν κατὰ 5 %, ἐν συγκρίσει μὲ τὸ ἔτος 1913, ἡ δὲ παραγωγή πρώτων ὀλῶν καὶ

είδων διατροφής κατά 18%. Ἡ συνεχῆς αὔξησις τῆς παραγωγῆς κατέληξεν εἰς τὴν μεγάλην κρίσιν τοῦ 1929, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο ὄχι ἀπλῶς ἡ ἔντασις τοῦ προστατευτισμοῦ ἀλλ' ἡ ἐναρξίς ἐφαρμογῆς ποσοτικῶν περιορισμῶν. Ἡ μεγάλη κρίσις ὑπερπαραγωγῆς τῆς περιόδου 1929—1933 εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν πτώσιν τῶν διαφόρων νομισμάτων, τὴν ἔντασιν τοῦ προστατευτισμοῦ καὶ τὴν ἐκδήλωσιν ἐνὸς ἐπικινδύου ἐθνικιστικοῦ οἰκονομικοῦ πνεύματος. Εἶναι μία περίοδος κατὰ τὴν ὁποίαν, ἐπὶ πλεόν, ἡ ἀντίληψις περὶ ἐξυγιάνσεως τῶν διαφόρων ἀγορῶν ὠδήγησεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς πολιτικῆς τῆς καταστροφῆς μέρους τῶν προϊόντων, πρὸς συγκράτησιν τῆς πτώσεως τιμῶν. Τὴν κατάστασιν ταύτην ἔδλεπεν μετὰ δυσφορίας, ὁ μέγας ποιητῆς Paul Valery ὅταν ἔγραφε :

«Καταστρέφετε διὰ τοῦ πυρός, ἀλλοιώνετε καὶ ἀχρηστεύετε πολύτιμα προϊόντα τῆς γῆς, καθ' ὃν χρόνον ἑκατομμύρια ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, στεροῦνται τοῦ ἀπαραιτήτου».

Ἡ μεγάλη οἰκονομικὴ κρίσις τῆς περιόδου 1929—1933 ἔσχεν πλείστας ὁμοιότητας συνεπειάς, ὄχι μόνον οἰκονομικὰς ἀλλὰ καὶ πολιτικὰς. Ἡ ἄνοδος τοῦ φασισμοῦ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ἡ ἐπικράτησις αὐτοῦ κατὰ τὸ 1933 ἀφείλεται, κυρίως, εἰς τὰς συνεπείας τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως, τὴν μεγάλην ἀνεργίαν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἐξαθλίωσιν.

Εἰς τὰς φασιστικὰς χώρας, οἱ ποσοτικοὶ περιορισμοὶ ἐφάνησαν ἀνεπαρκεῖς καὶ διὰ τοῦτο ἤρχισε νὰ καλλιεργῆται ἡ πολιτικὴ τῆς οἰκονομικῆς αὐταρκειας. Ὁ οἰκονομικὸς ἐθνικισμὸς, οἱ ποσοτικοὶ περιορισμοὶ καὶ ἡ τάσις πρὸς τὴν οἰκονομικὴν αὐτάρκειαν ἐξηκολούθησαν μέχρι τοῦ 1939, ὅτε ἐξερράγη ὁ δευτέρος παγκόσμιος πόλεμος καὶ αἱ οἰκονομίαι τῶν διαφόρων χωρῶν ἐγνώρισαν ἐκ νέου τὴν σπᾶνιν ἀγαθῶν καὶ τὸν νομισματικὸν πληθωρισμὸν. Δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι μία ἐκ τῶν αἰτιῶν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου εἶναι ὁ οἰκονομικὸς ἐθνικισμὸς καὶ ἡ περιφνημὸς φασιστικὴ ἀντίληψις περὶ ζωτικοῦ χώρου.

7. ΝΕΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Πρὸ τῆς λήξεως ἀκόμη τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, ἤρχισε νὰ ἐξετάζεται τὸ θέμα τῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς διεθνούς οἰκονομίας. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1943, τόσον εἰς τὸ Λονδίνον, ὅσον καὶ εἰς τὴν Οὐάσινγκτον ἐξεπονοῦντο σχέδια πρὸς σταθεροποίησιν τῶν νομισμάτων καὶ διευκόλυνσιν τῶν διεθνῶν ἀνταλλαγῶν. Τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1943 ἐδημοσιεύετο εἰς τὸ Λονδίνον τὸ Σχῆδιον Keynes καὶ εἰς τὴν Οὐάσινγκτων τὸ Σχῆδιον White.

Κατὰ τὸ Σχῆδιον Keynes, ἦτο ἀπαραίτητος ἡ δημιουργία ἐνὸς νομισματικοῦ συμφηφιστικοῦ ὀργανισμοῦ, ἐπὶ βάσεως καθαρῶς διεθνοστικῆς. Ἡ λειτουργία τοῦ ὀργανισμοῦ τούτου ἔπρεπε νὰ τύχη πλήρους ἐφαρμογῆς, ἀνεξαρτήτως τοῦ ὑπάρχοντος τύπου κυβερνήσεως, ἀνὰ τὰς διαφόρους χώρας. Ἡ διεύθυνσις τοῦ ὀργανισμοῦ ἔδει νὰ εἶναι πράγματι διεθνῆς, ἀποκλειομένης τῆς ἐπιδράσεως μιᾶς χώρας ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς. Κάθεσυσυμφωνία μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὸν περιορισμὸν τῆς ἐλευθερίας ἐνεργειῶν τῶν συμμετεχουσῶν χωρῶν.

Τὸ κύριον μέσον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐβασίζετο ὁ μηχανισμὸς τοῦ ὀργανισμοῦ ἦτο ἡ δημιουργία ἐνὸς διεθνούς νομισματοσ συμψηφισμοῦ, τοῦ περιφήμου *bancor*.

Θά ιδρύετο ούτω μία διεθνής ένωση συμψηφισμού, πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Προεβλέπετο ὅτι κάθε χώρα, ἔχουσα πιστωτικὸν ὑπόλοιπον εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς της λογαριασμούς, θά ἐτύγχανεν πιστώσεως εἰς τὰ βιβλία τῆς ἐνώσεως. Ἐπιπλέον πρᾶξις θά ἐνεγράφετο διὰ τὰς χώρας αἰτινες θά ἐνεφάνιζον χρεωστικὸν ὑπόλοιπον. Εἰς τὸ βιβλίον ἐπρόκειτο περὶ ἐφαρμογῆς τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος συμψηφισμού. Τόση μάλιστα ἦτο ἡ αἰσιοδοξία τοῦ Keynes διὰ τὰ ἀγαθὰ αποτελέσματα τοῦ μέτρου τούτου, ὥστε ἔγραψεν ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι ἱκανὸν γὰρ μετατρέψῃ « τὸν λίθον εἰς ἄρτον ».

Ἐκ μέρους ὁμοῦ τῶν Ἀμερικανῶν, τὸ ἕλον θέμα ἐτέθη ἐπὶ ἄλλης βάσεως. Τὸ Σχέδιον White προέβλεπε τὴν δημιουργίαν ὄχι ἐνὸς ἀλλὰ δύο ὀργανισμῶν. Ἐνὸς Νομισματικοῦ Ταμείου καὶ μιᾶς Τραπεζῆς Ἀνασυγκροτήσεως. Κατὰ τοὺς Ἀμερικανούς, αἱ δυσχέρειαι τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας δὲν ἦσαν τόσον μεγάλαι ὅσον ἰσχυρίζοντο οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ ἄλλοι Εὐρωπαῖοι. Μία Τράπεζα διαθέτουσα μερικὰ διτεκατομμύρια δολλάρια πρὸς δανεισμὸν θά ἦτο εἰς θέσιν γὰρ θεραπείαν τῆν κατάστασιν.

Κατόπιν τῆς δημοσιεύσεως τῶν Σχεδίων τούτων καὶ σειρᾶς συνεχῶν διαπραγματεύσεων, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1944 συνήλθεν εἰς τὸ Bretton Woods μία διεθνὴς διάσκεψις, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος ἀντιπρόσωποι 44 Κρατῶν. Εἰς τὴν διάσκεψιν ἐπεκράτησαν αἱ ἀμερικανικαὶ ἀντιλήψεις, καὶ ἀπεφασίσθη ἡ δημιουργία δύο ὀργανισμῶν καὶ ὄχι ἐνὸς. Ἰδρύθησαν, οὕτω, τὸ Διεθνὲς Νομισματικὸν Ταμεῖον καὶ ἡ Διεθνὴς Τράπεζα Ἀνασυγκροτήσεως, δύο ὀργανισμοὶ διεθυνόμενοι ἀναλόγως τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ κεφάλαιον ἐκάστης χώρας. Ἐξυπακουέται ὅτι τὴν μεγαλυτέραν συμμετοχὴν εἰς τὰ κεφάλαια τῶν δύο ὀργανισμῶν ἔχουν αἱ Η. Π. Α. καὶ διὰ τοῦτο συχνὰ γίνεται λόγος περὶ ἀμερικανικῆς ἐπιρροῆς εἰς τὰ τῆς λειτουργίας τῶν ὀργανισμῶν.

8. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Παραλλήλως ὁμοῦ πρὸς τὴν ἱδρυσιν τῶν δύο ὀργανισμῶν τοῦ Bretton Woods, αἱ Η. Π. Α. ἐπεθύμουν καὶ τὴν ἱδρυσιν μιᾶς διεθνοῦς ὀργανώσεως τοῦ ἐμπορίου. Ἐπιπλέον σκοπὸς τῶν Ἀμερικανῶν ἦτο ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου. Ὁ ἄγων ἐναντίον τοῦ προστατευτισμοῦ διεξήγετο καθ' ὅλον τὸν 19ον αἰῶνα καὶ μέχρι τοῦ 1930 ὑπὸ τῶν Ἀγγλων. Κατόπιν ὁμοῦ τῆς μεγάλης οἰκονομικῆς κρίσεως 1929—1933, οἱ Ἄγγλοι ἀνεκάλυψαν ὅτι ὁ τελωνσιακὸς προστατευτισμὸς δὲν ἦτο καὶ τόσον κακός, καὶ ἔθεσαν εἰς ἐφαρμογὴν τὸ μέτρον τοῦτο. Ἐγκαταλείψθη οὕτω ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, ἀνυψώθη πλέον ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν, κυρίως μετὰ τὸν δεῦτερον παγκόσμιον πόλεμον.

Οἱ ἔχοντες πονηρὰς σκέψεις παρατήρουν, βεβαίως, ὅτι ἡ μεγάλη χώρα αὕτη ἔχουσα ἀγαθὰ πρὸς διάθεσιν, ἀκολουθεῖ ἐμπορικὴν πολιτικὴν ἀντίθετον πρὸς πᾶσαν λογικὴν. Κατὰ πρῶτον λόγον παρεμποδίζει τὴν μετανάστευσιν. Κατόπιν λαμβάνει καθημερινῶς μέτρα προστασίας τῆς ἐσωτερικῆς της ἀγορᾶς. Συγχρόνως ἐξήγει καὶ ζητεῖ τὴν κατάργησιν τῶν προστατευτικῶν μέτρων τῶν ἄλλων χωρῶν. Διὰ τοῦτο, ἀκριβῶς, προέτεινε τὴν ἱδρυσιν τῆς διεθνοῦς ὀργανώσεως τοῦ Ἐμπορίου, ἐχούσης κυρίως ὡς ἀντικείμενον τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, αἱ Η. Π. Α. ἐξεπόνθησαν σχέδιον προτάσεων, καὶ τὸ φθινοπωρὸν τοῦ 1946 συνεκλήθη εἰς τὸ Λονδίνον μίᾳ διεθνῆς διάσκεψις. Ἐπηκολούθησε νεωτέρα τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1947 εἰς τὴν Γενεύην καὶ τελικῶς μίᾳ τρίτῃ, τὸν Νοέμβριον τοῦ 1947, εἰς τὴν Ἀβάναν τῆς Κούβας, ἔνθα οἱ εὐτυχεῖς ἀντιπρόσωποι 58 Κρατῶν διεχρίμασαν ἐξ ὀλοκλήρου, παραμεινάντες μέχρι τέλους Μαρτίου 1948.

Εἰς τὴν διάσκεψιν τῆς Ἀβάνας ἐξεπονήθη ὁ περίφημος καταστατικὸς Χάρτης περὶ Ὁργανώσεως τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῆς Ἀπασχολήσεως. Ὁ Χάρτης ὅμως οὗτος, ὅστις ἐξεπονήθη κατόπιν κοπιώδους προσπάθειας εἰς τρεῖς συνεχεῖς διασκέψεις, δὲν ἱκανοποίησε τὰς διαφόρους χώρας, καὶ κατὰ πρῶτον λόγον τὰς Η. Π. Α., διὰ τοῦτο δὲ παρέμεινε γράμμα κενόν, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπικυρώσεως καὶ ἐφαρμογῆς.

9. Η ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ἡ διεθνὴς οἰκονομία ἀπέκτησε τοὺς δύο ὀργανισμοὺς τοῦ Bretton-Woods. Ἐξ αὐτῶν, τὸ Νομισματικὸν Ταμεῖον, ἐκ τῆς συνθέσεώς του καὶ τοῦ σκοποῦ του, δὲν ἠδύνατο νὰ παράσχη ἄμεσον ἐνίσχυσιν εἰς τὴν διεθνή οἰκονομίαν. Ὅσον ἄφερχῶς τὴν Διεθνή Τράπεζαν Ἀνασυγκροτήσεως, αὕτη, ἐκ τοῦ συνόλου τοῦ ὀνομαστικοῦ κεφαλαίου τῆς τῶν δέκα περίπου δισεκατομμυρίων δολλαρίων, ἠδύνατο κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη νὰ διαθέσῃ πρὸς τοποθέτησιν ἐν ἑως δύο δισεκατομμύρια δολλάρια. Αἱ ἀνάγκαι, ὅμως, τῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἦσαν ἄμεσοι καὶ κατὰ πολὺ μεγαλύτεραι. Οὕτω ἀπεφασίσθη ὁ δανεισμὸς ἐκ μέρους τῆς Ἀμερικῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως. Κατὰ πρῶτον λόγον παρεσχέθη δάνειον, κατὰ τὸ 1946, εἰς τὴν Μεγάλην Βρεταννίαν 3750 ἑκατομμυρίων δολλαρίων, μὲ τὴν προϋπόθεσιν ἐφαρμογῆς, λίαν συντόμως, τοῦ μέτρου τῆς μετατρεψιμότητος τῆς λίρας. Ἐδόθησαν ἐπίσης δάνεια εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ διαφόρους ἄλλας χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Πρὶν ἢ ἐξαντληθῶν τὰ δάνεια ταῦτα, ἐπιστεῦετο ὅτι ἡ Διεθνὴς Τράπεζα θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἀντιμετωπίσῃ οἰανδήποτε δυσχέρειαν τῆς διεθνούς οἰκονομίας.

Μία τοιαύτη ὅμως ἀντίληψις περὶ τῆς διεθνούς οἰκονομίας, ἰδιαίτερος δὲ περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἐσήμαινε τελείαν παραγνώρισιν τῆς πραγματικότητος. Αἱ εὐρωπαϊκαὶ χώραι ἐξηλθον τελείως ἐξηντημέναι ἐκ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Ἐπομένως, εἶχον ἀνάγκην καταναλωτικῶν ἀγαθῶν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν καὶ κεφαλαιακῶν τοιούτων πρὸς ἀνοικοδόμησιν τῶν πολεμικῶν ἐρείπιων. Τὰ ἀγαθὰ ὅμως ὑπῆρχον κυρίως εἰς τὰς Η. Π. Α. αἱ δὲ Εὐρωπαϊκαὶ χώραι δὲν διέθετον χρυσὸν ἢ δολλάρια πρὸς πληρωμὴν.

Ἡ κατάστασις αὕτη, περὶ τὸ τέλος τοῦ 1947 καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1948, ἔφερε τὰς οἰκονομίας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης εἰς τὰ πρόθυρα τῆς καταρρέσεως. Μόνον τότε, πρὸ τοῦ κινδύνου τελείας καταρρέσεως τῆς Εὐρώπης, ἐκινήθησαν αἱ Η. Π. Α. καὶ ἐξεπόνθησαν τὸ Σχῆδιον Μάρσαλ, πρὸς ἀνασυγκρότησιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς οἰκονομίας. Ὡς εἶναι γνωστόν, χάρις εἰς τὸ Σχῆδιον Μάρσαλ, διὰ τοῦ ὁποίου ἐδαπανήθησαν, ὡς οἰκονομικὴ βοήθεια, περὶ τὰ 15 δισεκατομμύρια δολλάρια, ἐπραγματοποιήθη ἡ οἰκονομικὴ ἀνασυγκρότησις τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.

Ἡ μόνη χώρα τῆς ὁποίας ἡ ἀνασυγκρότησις ἔμεινεν ἡμιτελής εἶναι ἡ

Ἑλλάς. Συνεπεία τοῦ ἀνταρτοπολέμου ἐχάθη ἡ εὐκαιρία τῆς ἀνασυγκροτήσεως. Τὰ περισσότερα ἐκ τῶν δολλαρίων τῆς βοήθειας διετέθησαν διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν ἑρείπων, διὰ τὴν περίθαλψιν τῶν ἀνταρτοπλήκτων πληθυσμῶν καὶ γενικῶς διὰ τὴν ἀμυναν τῆς χώρας.

10. Η ΕΝΩΤΙΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ καὶ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ο.Ε.Ο.Σ. κατεβλήθη προσπάθεια ἐνοποιήσεως τῆς οἰκονομίας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Τὰ μέχρι σήμερον ὅμως ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα δὲν φαίνονται ἱκανοποιητικά. Ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ ἐνδοευρωπαϊκοῦ ἐμπορίου δὲν ἐπραγματοποιήθη ἀκόμη. Ἐδημιουργήθη βεβαίως ἡ Ἐνωσις Ἐνδοευρωπαϊκῶν Πληρωμῶν, ἡ ὀργάνωσις ὅμως αὕτη φαίνεται περιορισμένης σημασίας. Αἱ ὀργανωτικαὶ προσπάθειαι πρὸς ὁλοκλήρωσιν τῆς Εὐρώπης δὲν ἐπέφερον ἀποτελέσματα. Ἐπραγματοποιήθη ἡ Κοινότης Ἀνθρακος καὶ Χάλυδος, αὕτη ὅμως περιλαμβάνει ἐξ ἑνὸς μόνον χώρας. Ἡ τελωνειακὴ ἔνωσις τῶν χωρῶν Βενελυξ δὲν ἔτυχε παρὰ μερικῆς ἐφαρμογῆς. Προσπάθειαι, βεβαίως, καταβάλλονται πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις, ἀξιόλογοι δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι αἱ τοῦ Στρασβούργου, τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης. Γενικῶς, ὅμως, τὰ ἀποτελέσματα εἶναι μικρὰ καὶ περιορισμένης σημασίας. Ἄπασαι αἱ προσπάθειαι προσκρούουν εἰς μίαν βασικὴν δυσχέρειαν, ἥτις φαίνεται συνδεδεμένη μετὰ τὴν τάσιν τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας πρὸς κρίσιν ὑπερπαραγωγῆς.

Μετὰ τὸν δεῦτερον παγκόσμιον πόλεμον, λίαν συντόμως ἀνεπτύχθη ἡ παραγωγή τῶν διαφόρων ἀγαθῶν, κατὰ τὰς ἀρχὰς δὲ τοῦ 1950 ἡ προσφορά ὑπερέτεχε σαφῶς τῆς ζήτησεως. Ἐμεσολάβησαν τὰ γεγονότα τῆς Κορέας, ἅτινα ἀνέτρεψαν τὴν κατάστασιν. Αἱ μεγάλαι πολεμικαὶ δαπάναι ἐνεφάνισαν τὸν ἀντίθετον κίνδυνον, τὸν κίνδυνον τοῦ πληθωρισμοῦ. Ἡδὴ ὅμως αἱ περισσότεραι ἐκ τῶν τιμῶν τῶν πρώτων ὑλῶν καὶ γενικῶς τῶν γεωργικῶν προϊόντων ἐπανῆλθον εἰς τὸ προκορεατικὸν ἐπίπεδον καὶ παρατηρεῖται μία σχετικὴ δυσχέρεια εἰς τὴν διάθεσιν πολλῶν προϊόντων. Δὲν ὑπάρχουν βεβαίως ἀκόμη κίνδυνοι οἰκονομικῆς κρίσεως, πάντως ὅμως ἤρχισαν νὰ ἐμφανίζωνται αἱ πρώται δυσχέρειαι, καὶ ἡ πιθανωτέρα ἐξέλιξις εἶναι ἡ ἔντασις τοῦ προστατευτισμοῦ. Ἐσχάτως, ἐπὶ παραδείγματι, ἡ Μεγάλη Βρεταννία ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν συνέλευσιν τῆς Γενεύης τῆς Γενικῆς Συμφωνίας Δασμῶν καὶ Ἐμπορίου τὴν ἄδειαν νὰ ἀυξήσῃ τοὺς εἰσαγωγικοὺς δασμοὺς τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων.

Εἰς ὅλην τὴν ὑπόθεσιν τοῦ προστατευτισμοῦ ὑπάρχει μία βασικὴ δυσχέρεια, ἡ τάσις πρὸς ὑπερπαραγωγὴν, τὴν ὅποιαν δυνάμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν σαφῶς ἐὰν παρακολουθήσωμεν τὴν ἐξέλιξιν τῆς παραγωγῆς καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῶν Η.Π.Α., τῆς μεγάλης ταύτης οἰκονομίας ἡ ἐξέλιξις τῆς ὁποίας ἔχει ἄμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ὅλης διεθνοῦς οἰκονομίας.

11. Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΗ ΕΞΑΓΩΓΩΝ

Ἐὰν παρακολουθήσωμεν τὴν ἐξέλιξιν τῆς παραγωγῆς τῶν Η.Π.Α., διαπιστοῦμεν ὅτι αὕτη ἔφθασεν εἰς πρωτοφανῆ ἐπίπεδα. Τὸ ἀκαθάριστον ἐθνικὸν εἰσόδημα ἑτησίως κυμαίνεται περίξ τῶν 370 δισεκατομμυρίων δολλαρίων.

Ἡ μεγάλη ὅμως αὕξησις τῆς παραγωγῆς θέτει ἐπιτακτικὸν ζήτημα ἐξα-

γωγών. Είναι αληθές ότι το εξωτερικόν εμπόριον των Η.Π.Α. αντιπροσωπεύει μόνον μικρόν ποσοστόν επί του ἔθνικοῦ εισοδήματος, παραμένει όμως γεγονός ἀναμφισβήτητον ἢ ἀνάγκη πραγματοποιήσεως μεγαλυτέρων εἰς ἀξίαν ἐξαγωγῶν, ἐν συγκρίσει μετὰ τὰς εἰσαγωγάς. Πρόκειται περὶ φαινομένου γενικῆς φύσεως, συνδεομένου μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς. Κάθε χώρα οἰκονομικῶς ἀνεπτυγμένη ἔχει ἀνάγκην μεγαλυτέρων ἐξαγωγῶν, ἐν συγκρίσει μετὰ τὰς εἰσαγωγάς τῆς. Πρόχειρον παράδειγμα, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐν Εὐρώπῃ, ἔχομεν τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἀνταλλαγῶν τοῦ Βελγίου. Ἡ χώρα αὕτη πραγματοποιεῖ κατ' ἔτος μεγαλυτέρας ἐξαγωγάς τῶν εἰσαγωγῶν τῆς. Εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις οἰκονομῶν εὐρισκομένων εἰς στάδιον ἀξιολόγου ἀναπτύξεως παρουσιάζεται ἀνάγκη μεγαλυτέρων ἐξαγωγῶν ἐν συγκρίσει μετὰ τὰς εἰσαγωγάς. Ἄλλως τε, πειστικώτατοι ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ εἶναι οἱ ἀκόλουθοι ἀριθμοὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῶν Η.Π.Α. εἰς ἑκατομμύρια δολλαρίων :

ἔτη	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952
Ἐξαγωγὰι	10 245	15 146	13 084	12 292	10 641	15 479	15 164
Εἰσαγωγὰι	5 110	6 072	7 787	7 048	9 288	11 675	10 714
ὑπόλοιπον	5 135	9 074	5 297	5 244	1 353	3 804	4 450

Ἐὰν εἰς τοὺς λογαριασμοὺς τῶν εἰσαγωγῶν καὶ τῶν ἐξαγωγῶν προστεθῇ καὶ ἡ κίνησις τῶν λογαριασμῶν ἀδήλων πόρων, τὸ ὑπόλοιπον παραμένει πιστωτικόν καὶ μάλιστα ἀυξάνει περισσότερον.

Ἡ κατάστασις αὕτη εἶναι ἐκείνη ἣτις ἐξηγεῖ τὴν σπάνιν δολλαρίων. Διὰ τὰ ἔχουν δολλάρια αἱ διάφοροι χώραι, καὶ ἰδίᾳ αἱ χώραι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης διὰ τὰς ὁποίας τὸ ζήτημα τοῦ δολλαρίου ἔχει τόσον μεγάλην σημασίαν, πρέπει νὰ ἐξαγάγουν περισσότερα προϊόντα εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Η.Π.Α. Εἶναι γεγονός ὅτι, ἀπὸ ἐνὸς ἔτους περίπου, ἡ σπάνις δολλαρίων δὲν ἐμφανίζεται μετὰ μεγάλην ὀξύτητα. Λόγω τῶν στρατιωτικῶν παραγγελιῶν καὶ τῆς ὑπὸ διαφόρους μορφὰς παρεχομένης βοήθειας πρὸς τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, παρουσιάζεται σχετικῆ ἐξισορρόπησις εἰς τοὺς λογαριασμοὺς κινήσεως κεφαλαίων τῶν Η.Π.Α. Ἡ κατάστασις όμως αὕτη εἶναι προσωρινῆ καὶ τὸ βασικόν θέμα τῆς τάσεως πρὸς ὑπερπαραγωγὴν καὶ τῆς ἀνάγκης περισσοτέρων ἐξαγωγῶν, ἐν συγκρίσει μετὰ τὰς εἰσαγωγάς, παραμένει ἄλυτον καὶ ὀδηγεῖ εἰς τὴν σπάνιν δολλαρίων καὶ εἰς διαφόρους διαταραχὰς ἐπὶ τῆς διεθνούς οἰκονομίας.

12. Αἱ ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΛΥΣΕΙΣ

Προκειμένου νὰ λυθῇ τὸ θέμα τῆς ἐξισορροπήσεως τῶν ἐξωτερικῶν λογαριασμῶν, ἀναζητοῦνται συνήθως λύσεις πρὸς τὰς ἀκόλουθους κατευθύνσεις :

Α) Αὐξήσις τῶν εἰσαγωγῶν τῶν Η.Π.Α. Ἡ λύσις αὕτη προϋποθέτει μεταβολὴν τῆς προστατευτικῆς πολιτικῆς καὶ διευκόλυνσιν τῆς εἰσαγωγῆς καὶ διαθέσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν προϊόντων εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Η.Π.Α. Θεωρητικῶς, ἡ λύσις αὕτη φαίνεται ἀπλουστάτη. Εἰς μίαν χώραν μετὰ ἔθνικόν εισόδημα 370 δισεκατομμυρίων δολλαρίων, δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχῃ μεγάλη δυσκολία διὰ τὴν αὐξήσιν τῶν

εισαγωγῶν τῆς κατὰ 2 ἕως 3 δισεκατομμύρια δολλάρια ἑτησίως. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως τοῦτο εἶναι ἀνέρικτον, διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους :

Ἐὰν ἀυξηθοῦν αἱ εισαγωγαὶ τῶν Η.Π.Α. κατὰ 3 δισεκατομμύρια δολλάρια ἑτησίως, τὸ ἔθνικὸν εἰσόδημα θὰ μειωθῆ κατὰ τὸ τριπλάσιον καὶ πλέον. Εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τὰ φαινόμενα εἶναι πολλαπλασιαστικά. Μία δαπάνη πρὸς ἐπένδυσιν ἀυξάνει τὴν παραγωγὴν, καὶ ἐπομένως τὸ ἔθνικὸν εἰσόδημα, εἰς τὸ τριπλάσιον περίπου τοῦ δαπανηθέντος ποσοῦ. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὰς ἐξαγωγάς. Ἡ ἀύησις τῶν ἐξαγωγῶν κατὰ ἓν δισεκατομμύριον δολλάρια προσθέτει εἰς τὸ ἔθνικὸν εἰσόδημα τῶν Η.Π.Α. τρία καὶ πλέον δισεκατομμύρια δολλάρια. Τὸ ἀντίθετον θὰ συμβῆ μὲ τὴν μείωσιν τῶν ἐξαγωγῶν καὶ τὴν ἀύησιν τῶν εισαγωγῶν. Κάθε μείωσις τῶν ἐξαγωγῶν ἐπιφέρει μείωσιν τῆς παραγωγῆς καὶ τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος εἰς τὸ τριπλάσιον.

Ἐπάρχει βεβαίως τὸ μέγα θέμα τῆς ἀυξήσεως τῆς καταναλώσεως εἰς τὸ ἑσωτερικὸν τῶν Η.Π.Α., ὥστε ἡ μεγάλη χώρα αὕτη νὰ μὴ ἔχη ἀνάγκην περισσοτέρων ἐξαγωγῶν ἀπὸ τὰς εισαγωγάς τῆς. Τοῦτο ὅμως συνδέεται μὲ βασικὰ μεταρρυθμίσεις, αἵτινες θὰ ἐπιφέρουν ἀναδιανομὴν τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος. Γίνονται βεβαίως προσπάθειαι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, δὲν φαίνεται ὅμως ὅτι πρόκειται νὰ τελεσφορήσουν συντόμως.

Β) Ἄλλος τρόπος λύσεως τοῦ προβλήματος εἶναι ἡ ἐπένδυσις κατ' ἔτος, ἀνὰ τὴν διεθνή οἰκονομίαν, τῆς διαφορᾶς ἥτις προκύπτει ὡς ἐνεργητικὸν ὑπόλοιπον εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς λογαριασμοὺς τῶν Η.Π.Α. Βεβαίως, κατ' ἔτος, λαμβάνουν χώραν ἀμερικανικαὶ ἐπενδύσεις ἀνὰ τὴν διεθνή οἰκονομίαν, τὸ ὕψος ὅμως δὲν εἶναι τοιοῦτον ὥστε νὰ καλύπτεται ὀλόκληρος ἡ διαφορά. Αἱ πραγματοποιούμεναι ἐπενδύσεις ἀντιπροσωπεύουν κεφάλαια Τραπεζῶν καὶ ἰδιωτῶν καὶ δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ γίνωνται μετὰ περισκέψεως καὶ μεγάλης προσοχῆς. Πραγματοποιούνται ἐπενδύσεις ἐφόσον παρουσιάζονται εὐκαιρίαι αἵτινες κρίνονται συμφέρουσαι. Ἐπὶ πλέον, ἡ μέθοδος αὕτη δὲν ἀποτελεῖ λύσιν τοῦ προβλήματος ἀλλ' ἀπλῶς μετατόπισιν τῆς δυσκολίας καὶ χειροτέρευσιν τῆς καταστάσεως. Πράγματι, αἱ ἐπενδύσεις εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὀδηγοῦν εἰς ἀύησιν τοῦ εἰσοδήματος τῶν Η.Π.Α., ἀύησιν ἐπίσης καὶ τοῦ πιστωτικοῦ ὑπολοίπου τῶν ἐξωτερικῶν λογαριασμῶν. Ἐπομένως, μελλοντικῶς, πρέπει νὰ ἐπιστραφῶν μετὰ τῶν κερδῶν καὶ τῶν τόκων. Τοῦτο σημαίνει ὅτι αἱ δανειζόμεναι χῶραι, προκειμένου νὰ πληρώσουν τὸ γρᾶς των, δέον ἀπαραιτήτως νὰ ἀυξήσουν τὰς ἐξαγωγάς των. Θὰ πρέπει τότε αἱ Η.Π.Α. ἐὰν ἐπιθυμοῦν νὰ πληρωθοῦν, νὰ δεχθοῦν τὴν ἀξίαν τοῦ χρέους εἰς ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίας ἐκ μέρους τῶν ὀφειλετριῶν χωρῶν. Πῶς ὅμως θὰ γίνῃ τοῦτο ; Πῶς οἱ ἐξωτερικοὶ λογαριασμοὶ τῶν Η.Π.Α. ἀπὸ ἐνεργητικοὶ θὰ μεταβληθοῦν εἰς παθητικούς ; Θὰ παρατηρηθῆ ἴσως ὅτι, χάρις εἰς τὸ σύστημα τῶν διεθνῶν ἐπενδύσεων, ἐλειτούργησε ἡ διεθνὴς οἰκονομία καθ' ὅλον τὸν 19ον αἰῶνα. Ἡ Μεγάλη Βρετανία καὶ ἄλλαι χῶραι τῆς Εὐρώπης ἐτοποθέτουσαν διαρκῶς τὰ πιστωτικὰ ὑπόλοιπα τῶν ἐξωτερικῶν των λογαριασμῶν εἰς τὰς διαφόρους ὑπανεπτυγμένας χῶρας. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς Ἀμερικανικῆς οἰκονομίας, ὡς καὶ τοῦ Καναδά, συνετελέσθη μὲ τὰ κεφάλαια τῆς γηραιᾶς Εὐρώπης.

Τοῦτο εἶναι ἀληθές, ἡ διεθνὴς οἰκονομία ὅμως εἶχε μεγαλυτέρας δυνατότητας ἐπεκτάσεως καὶ ἀναπτύξεως κατὰ τὸ παρελθόν. Ἄλλωστε, τὸ σύστημα δὲν

ἐλειτούργησε ἄνευ δυσχερειῶν. Τοῦτο δεικνύουν αἱ ἀνά δεκαετίαν, περίπου, οἰκονομικαὶ κρίσεις ὑπερπαραγωγῆς, ἃς ὑπέστη ἡ διεθνὴς οἰκονομία. Ἡ λύσις ὅθεν τοῦ προβλήματος διὰ τῆς μεθόδου τῶν διεθνῶν ἐπενδύσεων δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ μετατόπισις τῆς δυσκολίας διὰ τὸ μέλλον, μὲ ἐπὶ πλέον συνέπειαν τὴν αὐξησιν τῆς ἀνισοροπίας, δηλαδὴ χειροτέρευσιν τῆς καταστάσεως.

Γ) Ἀπομένει ἡ λύσις τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως, ὑπὸ τύπον δωρεῶν. Μοινοποιήσις δηλαδὴ τῆς μεθόδου τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ ἐκ μέρους τῆς Ἀμερικῆς καὶ γενικῶς τῶν χωρῶν ἐκείνων αἵτινες ἤθελον παρουσιάσει πιστωτικὰ ὑπόλοιπα εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς των λογαριασμούς. Ἡ μέθοδος ὁμοῦς αὕτη προϋποθέτει θυσίας ἐκ μέρους τῶν φορολογουμένων. Οἱ Ἀμερικανοὶ φορολογούμενοι δὲν εἶναι διατεθειμένοι νὰ ἐνισχύουν διὰ συνεχῶν δωρεῶν τὰς διαφόρους χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ γενικῶς τὰς πτωχὰς καὶ ὑπανεπτυγμένας χώρας τῆς γῆς. Βεβαίως, εἰς περίπτωσιν σοβαρῶν κινδύνων, δεῖ αἱ δυσχερεῖαι ὑποχωροῦν καὶ τίθενται εἰς ἐφαρμογὴν σχέδια τὰ ὅποια οὐδεὶς ἐπίστευεν ὅτι ἦσαν πραγματοποιήσιμα. Τοῦτο ἀκριβῶς συνέβη μὲ τὸ Σχέδιον Μάρσαλ.

13. Αἱ ΛΟΓΙΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ ΚΑΙ Αἱ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ

Παρακολουθοῦντες μετὰ προσοχῆς τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, διαπιστοῦμεν ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ ἀποτελεῖ κρᾶμα λογικῶν ἐνεργειῶν καὶ ἐπιδράσεως συμφερόντων. Τῶν δύο τούτων παραγόντων, ὡς καὶ διαφόρων ἄλλων, ἐκδηλοῦνται μία ἀλληλεξάρτησις καὶ ἀλληλεπίδρασις. Πολλὰ πράγματα τὰ ὅποια φαίνονται τὴν μίαν ἡμέραν ἐντελῶς ἀδύνατα, καθίστανται δυνατὰ καὶ τίθενται εἰς ἐφαρμογὴν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ χάρις εἰς τὰς ἀνθρωπίνους ἐνεργείας. Ἡ ἐξέλιξις τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς ταυτίζεται μὲ μίαν συνεχῆ πάλην καὶ ἀγῶνα. Πάλη καὶ ἀγὼν τόσοσιν μεταξὺ τῶν ἀτόμων, ὅσον καὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων λαῶν. Ἰδίᾳ μεταξὺ τῶν λαῶν ὑπάρχει εἰς διαρκῆς οἰκονομικὸς πόλεμος, ὅστις κατὰ περιόδους καταλήγει, δυστυχῶς, εἰς τὸν αἱματηρὸν πόλεμον.

Ἡ χώρα μας εἶναι μικρὰ καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς διεθνoῦς καταστάσεως εἶναι λίαν περιορισμένης σημασίας. Ἀντιθέτως, κατ' ἐπανάληψιν, ἡ χώρα μας ἔχει ὑποστῆ τὰς συνέπειας τῶν διεθνῶν ἀντιθέσεων καὶ συνεμερίσθη τὴν τύχην ἄλλων χωρῶν. Ἐπιβάλλεται, ἴσως, ἐπὶ τοῦ καθαρῶς οἰκονομικοῦ πεδίου, ἡ προσεκτικὴ παρακολούθησις τῆς διεθνoῦς καταστάσεως καὶ καθορισμὸς τῶν ἐνεργειῶν μας. Πρέπει νὰ καθορίσωμεν μίαν οἰκονομικὴν πολιτικὴν ἐξυπηρετοῦσαν καὶ προστατεύουσαν ἐπιτυχῶς τὰ συμφέροντά μας. Ἡ οἰκονομικὴ προσπάθεια εἶναι μία πραγματικὴ μάχη. Ἐχει βεβαίως τέχνην διάφορον τῆς πολεμικῆς τέχνης καὶ διεξάγεται ὑπὸ ἄλλας συνθήκας. Τὴν τέχνην ταύτην εἴμεθα ὑπόχρεοι ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ ἐφαρμόσωμεν μετὰ προσοχῆς, ἵνα ἀντιμετωπίσωμεν ἀποτελεσματικῶς τὴν κατάστασιν.

Ὅφειλομεν νὰ χαράξωμεν μίαν ὀρθολογικὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν μακρᾶς πνοῆς, νὰ συγκεντρώσωμεν δὲ ὅλην τὴν δραστηριότητα ἡμῶν εἰς τὴν πιστὴν ἐφαρμογὴν ταύτης. Ὑπογραμμίζοντες τὰ γενικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς οἰκονομίας μας δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ προσανατολισθῶμεν πρὸς τὴν ὀρθὴν κατεύθυνσιν. Ἡ διαπίστωσις τῆς ἑλληνικῆς πραγματικότητος ἐπιτρέπει νὰ ἀντιληφθῶμεν ποῖα εἶναι ἡ ἐπιβαλλομένη ἐκ τῶν πραγμάτων οἰκονομικὴ πολιτικὴ.

14. ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΜΑΣ

Τὰ κύρια χαρακτηριστικά τῆς οἰκονομίας μας εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

Α) Ἡ οἰκονομία μας εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν βασικῆς ἀνισορροπίας. Ἐξαρκοῦνται νὰ ὑπάρχη σοβαρὸν ἀνοιγμα εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς μας λογαριασμοὺς, παρ' ὅλας τὰς μέχρι σήμερον προσπάθειάς.

Β) Ὁ μηχανισμὸς τῆς ἀποταμιεύσεως καὶ τῶν ἐπενδύσεων δὲν λειτουργεῖ κανονικῶς. Ἡ κανονικὴ λειτουργία αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς νομισματικῆς σταθερότητος καὶ ἐκ τῆς ἐξελίξεως τῆς οἰκονομίας. Ἡ οἰκονομικὴ πάλιν κατάστασις ἐπηρεάζεται ἐκ τοῦ ρυθμοῦ τῶν παρχγωγικῶν ἐπενδύσεων. Ὑπάρχει ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ ἀλληλεπίδρασις καὶ ἀλληλεξάρτησις τῶν δύο προβλημάτων.

Γ) Ἀντιμετωπιζόμεν δξύτατον πληθυσμικὸν πρόβλημα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνέργων καὶ τῶν ὑποαπασχολουμένων φανερώνει ὅτι ὑπάρχει σοβαρώτατον κοινωνικὸν πρόβλημα. Ἡ κατάστασις αὕτη ἐπιδεινοῦται συνεχῶς, λόγῳ τοῦ δημογραφικοῦ δυναμισμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Δ) Τέλος, τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον τοῦ λαοῦ εὐρίσκεται εἰς ἐπικινδύνως χαμηλὸν σημεῖον.

Ἐνώπιον τῆς καταστάσεως ταύτης ὀφείλομεν νὰ καταβάλωμεν ὅλας μας τὰς προσπάθειάς πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς. Ἡ προσπάθειά μας πρέπει νὰ στραφῇ συγχρόνως πρὸς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν. Ἰδιαιτέρα ὅμως προσοχὴ πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὸν κλάδον τῆς βιομηχανίας. Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν λεγομένων ὑπανεπτυγμένων χωρῶν, αἵτινες στεροῦνται παντελῶς βιομηχανίας. Ἐχομεν ἀξιόλογον βιομηχανίαν, πρέπει ὅμως αὕτη νὰ συμπληρωθῇ καὶ νὰ ἐπανδρωθῇ διὰ τῆς ἰδρύσεως μερικῶν ἀκόμη βασικῶν βιομηχανιῶν, αἵτινες θὰ ἐπιφέρουν βελτίωσιν τῆς ὅλης καταστάσεως τῆς ἐθνικῆς μας παραγωγῆς. Θὰ πραγματοποιηθοῦν, τοιοῦτοτρόπως, καὶ αἱ λεγόμεναι ἐξωτερικαὶ οἰκονομίαι. Πράγματι, ἡ συμπλήρωσις τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως μιᾶς χώρας ἐπιφέρει βελτίωσιν τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας καὶ ἐπιτρέπει εἰς τὸ σύνολον τῆς οἰκονομίας νὰ κινηθῇ ἀνετώτερον καὶ μὲ μικρότερον κόστος παραγωγῆς.

Ὑπὲρ τῆς βιομηχανίας ὑπάρχει, ἐπὶ πλέον, τὸ πλεονέκτημα τῆς μεγαλυτέρας παραγωγικότητος. Ἐργάζεται αὕτη ὑπὸ διαφόρους συνθήκας, δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν καιρικῶν συνθηκῶν, ὡς ἡ γεωργία, δημιουργεῖ δὲ εἰσοδήματα κατὰ πολὺ ὕψηλότερα τῆς γεωργίας. Ἐχομεν ἄλλως τε μεγαλύτερον περιθώριον πρὸς τὴν βιομηχανικὴν κατεύθυνσιν, δεδομένου ὅτι εἰς τὴν γεωργίαν προσκρούομεν εἰς τὴν στενότητα τῆς καλλιεργησίμου γῆς. Διὰ νὰ ἀναπτυχθῇ ὅμως ἡ βιομηχανία πρέπει νὰ δημιουργηθῇ τὸ ἀπαραίτητον παραγωγικὸν κλίμα. Ὀφείλομεν πάντες νὰ δεῖξωμεν ἐνδιαφέρον καὶ νὰ ἐκδηλώσωμεν στοργὴν διὰ τὰ ἐγχώρια προϊόντα. Τοῦτο βεβαίως δημιουργεῖ καὶ τὴν ἀντίστοιχον ὑποχρέωσιν εἰς τοὺς βιομηχάνους. Ὀφείλουσιν οὗτοι νὰ καταβάλουν προσπάθειάς βελτιώσεως τῆς ποιότητος καὶ μειώσεως, κατὰ τὸ δυνατόν, τῆς τιμῆς.

Εἶναι γεγονός ὅτι, κατὰ γενικὸν κανόνα, ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανία ἐσημείωσεν ἀξιολόγους προόδους. Πλεῖστα ἐκ τῶν ἐγχωρίων προϊόντων εἶναι ἐφάμιλλα τῶν ξένων. Δὲν εἶναι συνεπῶς δικαιολογημένη ἡ προτίμησις τοῦ κοινοῦ πρὸς τὰ ξένα προϊόντα, ἀναχωροῦσα ἐκ τῆς προκαταλήψεως ὅτι τὰ ξένα εἶναι καλύτερα τῶν ἐγχωρίων. Τὸ κοινὸν ὀφείλει νὰ ἐρευνᾷ προσεκτικῶς τὴν ὑπάρ-

χουσαν κατάστασιν, και τότε μονον να καταφεύγη εις τα ξένα προϊόντα όταν πράγματι τα έγχώρια είναι μακράν του να διδουν ίκανοποίησιν.

Υπάρχει όμως και μία άλλη άποψις, "Όταν μία χώρα εις την εξέλιξιν της προόδου, των μηχανικών μέσων και γενικώς της οικονομικής αναπτύξεως εδρίσκειται εις σχετικήν καθυστέρησιν, έν συγκρίσει με τάς άλλας χώρας, τότε ή όδός της προστασίας της έγχωρίου παραγωγής είναι απολύτως επιβεβλημένη. Χάρις εις την προστασίαν δημιουργείται ή δυνατότης ανάπτυξεως της έγχωρίου παραγωγής, αυξάνεται τό εθνικόν εισόδημα και βελτιούται τό βιοτικόν επίπεδον του λαού. Η έμφανιζομένη ως θυσία εκ μέρους της καταναλώσεως, λόγω της προστασίας, είναι μικρά και καλύπτεται πλήρως εκ της γενικής ώφελείας της οικονομίας. Διά την χώραν μας, ή πολιτική της προστασίας προς ανάπτυξιν της παραγωγής είναι απολύτως επιβεβλημένη, καθόσον είναι ή μόνη μέθοδος ήτις δύναται να επιτρέψη την ίσοσκέλισιν των έξωτερικών λογαριασμών. Εάν παρακολουθήσωμεν την εξέλιξιν της αξίας των εισαγωγών και των εξαγωγών, βλέπομεν ότι μεταξύ των δύο τό άνοιγμα είναι τεράστιον. Επί πλέον αι δυνατότητες περικοπής των εισαγωγών είναι μεγαλύτεραι. Αντιθέτως, αι δυνατότητες αυξήσεως των εξαγωγών μας είναι μικρότεραι. Επί του περιορισμού των εισαγωγών, έπομένως, δέον να συγκεντρωθή ή προσοχή μας.

Διά να κρίνωμεν την σημασίαν, διά την οικονομίαν μας, της αυξήσεως της έγχωρίου παραγωγής, πρέπει να ένθυμηθώμεν την ύπαρξιν των πολλαπλασιαστικών φαινομένων εις τά της ανάπτυξεως της παραγωγής. Εάν, επί παραδείγματι, χάρις εις την ανάπτυξιν της έγχωρίου παραγωγής, έστω και διά μερικών θυσιών, δηλαδή διά προστατευτικών μέτρων, επιτύχωμεν την μείωσιν των εισαγωγών κατά 10 εκατομμύρια δολάρια, ή ώφέλεια εκ της προσπάθειας ταύτης θα είναι πολλαπλασία. Εάν περικοπούν αι εισαγωγαι κατά 10 εκατομμύρια δολάρια, τό εθνικόν εισόδημα θα αυξηθή εις τό τριπλάσιον περίπου, ήτοι κατά 30 εκατομμύρια δολάρια. Τα αγαθά αποτελέσματα θα αναφαγούν πλήρως όταν διά της προσπάθειας μας, τόσον επί του σκέλους των εξαγωγών όσον και επί του σκέλους των εισαγωγών, δυναθώμεν να έγγίσωμεν προς την σχετικήν εξισορρόπησιν των έξωτερικών λογαριασμών μας.

Διά τους άνωτέρω λόγους, δέν δύναται παρά να γίνη άποδεκτική μετά της δεούσης επιφυλάξεως ή πολιτική της πλήρους άπελευθερώσεως των εισαγωγών. Πιθανόν, επί του παρόντος, ή πολιτική αυτη να έχη ώφελείας. Με την πάροδον όμως του χρόνου ύπάρχει φόβος να καταστή επιζημία διά την οικονομίαν μας. Διά τουτο επιβάλλεται να ληφθούν έγκαίρως μέτρα ύπερ της έγχωρίου παραγωγής. Εάν βεβαίως δυναθώμεν να επιτύχωμεν τό επιδιωκόμενον αποτέλεσμα διά της εφαρμογής ένός συγχρονισμένου δασμολογίου δυνάμεθα να εξακολουθήσωμεν την πολιτικήν της έλευθερίας των εισαγωγών. Πάντως τό θέμα είναι σοβαρόν και χρειάζεται προσεκτική παρακολούθησις της εξέλιξεως της οικονομίας μας.

Τό ελληνικόν πρόβλημα, έν τώ συνόλω του, παρουσιάζει δυσχερείας. Ιστορικά δυσμενείς εξέλιξεις έθεσαν ένόπιον του Έλληνικού λαού δυσκολώτατα πρόβλήματα. Δέν πρέπει να άπελπισθώμεν. Διά της εργασίας μας και διά της συστηματικής προσπάθειας δυνάμεθα να υπερνικήσωμεν τά σημερινά εμπόδια και να δημιουργήσωμεν μίαν καλύτεραν αύριον.